

نقل قول‌ها در نخستین جلسه

حکمت‌های زندگی در دفتر پنجم مثنوی

(دوره هشتم)

ایرج شهبازی

دوم اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۳

۱۸) مهر طلبی

(از بیت ۷۱۰ تا ۷۱۸)

پَر پیِ غیرِ است و سَر از بهرِ من
جان فدا کردن برای صیدِ غیر
هین مشو چون قند پیش طوطیان!
یا برای شادباشی در خطاب
پس خَضِرِ کشتی برای این شکست
«فَقْرُ فَخْرِي» بهرِ آن آمد سَنی
گنج‌ها را در خرابی ز آن نهند
پَر ندانی کند، رو، خلوت گزین!
ز آن که تو هم لقمه‌ای، هم لقمه‌خوار
خانه سَمع و بَصَرَ، اُسْتونِ تن
کُفَرِ مُطلق دان و نومیدی ز خیر
بلکه زهری شو، شو ایمن از زیان
خویش چون مُردار کن پیشِ کلاب!
تا که آن کشتی ز غاصب باز رست
تا ز طَمَاعان گریزم در غَنی
تا ز حِرَصِ اهلِ عُمَران وارهند
تا نگردی جمله خرجِ آن و این
آکِل و مَأکولی، ای جان، هوش دار!

مولانا بارها در آثار خود از ما می‌خواهد که بی قید و شرط به دیگران مهر بورزیم و به آنها خدمت کنیم:

شیرمردان اند در عالم مدد
بانگِ مظلومان ز هر جا بشنوند
آن ستون‌های خلل‌های جهان
محضِ مهر و داوری و رحمتند
این چه یاری می‌کنی یکبارگیش؟
مهربانی شد شکار شیرمرد
هر کجا دردی، دوا آنجا رود
آن زمان که افغان مظلومان رسد
آن طرف چون رحمت حق می‌دوند
آن طیبیان مرض‌های نهان
همچو حق بی‌علت و بی‌رشوتند
گوید: «از بهر غم و بیچارگیش».
در جهان دارو نجوید غیر درد
هر کجا پستی است، آب آنجا دود

(مثنوی، د ۲ / ۱۹۳۹ - ۱۹۳۳)

اولیای حق با همه جهانیان مهربان هستند:

تا کُنْدشان رَحْمَةً لِلْعَالَمین ...	ز آن بیاورد اولیا را بر زمین
رحمتِ کُلّی بُوَد هُمّام را	رحمتِ جُزوی بُوَد مر عام را
رحمتِ دریا بُوَد هادی سُبُل	رحمتِ جُروش قَرین گشته به کُل
رحمتِ کُل را تو هادی بین و رو!	رحمتِ جُزوی! به کُل پیوسته شو!

(مثنوی، د ۳ / ۱۸۰۹ - ۱۸۰۴)

مولانا در ابیات زیر مخاطب خود را از رفیق بازی و شکار کردن دیگران باز می‌دارد:

با دو صد دلداری و بگذاشتی	ای برادر! دوستان افراشتی
صیدِ مردم کردن از دامِ وِداد	کارت این بوده است از وقتِ ولاد
دست درگن، هیچ یابی تار و پود؟	ز آن شکار و اَنبَهی و باد و بود
تو به جد در صیدِ خَلقانی هنوز	بیشتر رفته است و بیگاه است روز
وین دگر را صید می‌کن چون لثام!	آن یکی می‌گیر و آن می‌هل ز دام!
اینْت لَعْبِ کُودکانِ بی‌خبر!	باز این را می‌هل و می‌جو دگر!
دام بر تو جز صُداع و قید نه	شب شود، در دام تو یک صید نه

(مثنوی، د ۵ / ۴۰۵ - ۳۹۹)

